

## «ΠΡΟΣ ΜΙΑ ΝΕΑ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ. ΤΑ ΣΗΜΕΡΙΝΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ»

Καίτη Κεχαγιόγλου

Υπεύθυνη Τομέα Ενημέρωσης Υπάτης Αρμοστείας ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα

Τα πρώτα λόγια της κ. Κεχαγιόγλου, πριν έρθει στο θέμα των προσφύγων, ήταν για τη Χάρη Μπρισίμη. «Το όνομά της είναι ένας μύθος για την Υπάτη Αρμοστεία. Είναι η Ελληνίδα, η γυναίκα που αφιέρωσε τη ζωή της στους πρόσφυγες, με ζήλο, με κέφι, με αφοσίωση και πείσμα...έχει συνδεθεί με πολλές, επιτυχημένες και ιστορικές δράσεις για τους πρόσφυγες διεθνώς...».

Για να συνεχίσει: «Η Υπάτη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, ως ανθρωπιστικός οργανισμός, με κύρια εντολή της τη διασφάλιση διεθνούς προστασίας στους πρόσφυγες, την παροχή βοήθειας και την εξεύρεση βιώσιμων λύσεων, βρίσκεται σήμερα αντιμέτωπη με μια σειρά από προκλήσεις καθώς καλείται να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις ενός κόσμου που μετά την 11<sup>η</sup> Σεπτεμβρίου δεν είναι πια ο ίδιος.

Σήμερα ο αριθμός των προσφύγων παγκοσμίως έχει φτάσει στο χαμηλότερο σημείο των τελευταίων 26 ετών. Από 9,5 εκατ. που ήταν το 2004 έφτασε τα 8,4 εκατ. Συμφωνίες ειρήνης και θετικές εξελίξεις σε αρκετές χώρες επέτρεψαν από το 2002 σε περισσότερους από 6 εκατ. πρόσφυγες να επιστρέψουν εθελοντικά στις πατρίδες τους.

Ο συνολικός αριθμός των ξεριζωμένων σε παγκόσμιο επίπεδο για τους οποίους φροντίζει η ΥΑ αυξήθηκε σε σχεδόν 21 εκατ. Αυτό οφείλεται στο διεκρινόμενο ρόλο της υπηρεσίας για τη φροντίδα των εκτοπισμένων στο εσωτερικό της χώρας τους, που σημείωσαν αύξηση, κυρίως λόγω συγκρούσεων σε 16 χώρες. Εκατομμύρια άνθρωποι συνεχίζουν να ζουν σαν πρόσφυγες μέσα στην ίδια τους τη

χώρα στο Νταρφούρ, στο Τσαντ, στην Ουγκάντα και το Κογκό. Παρ' όλο που η αρχική εντολή της ΥΑ ήταν να προστατεύει και να βοηθά τους πρόσφυγες – ανθρώπους που έχουν διασχίσει διεθνή σύνορα για να διαφύγουν από διωγμούς και παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην πατρίδα τους – η ΥΑ καλείται τα τελευταία χρόνια να αναλάβει όλο και πιο ενεργό ρόλο όσον αφορά τα υπολογιζόμενα σε 20-25 εκατ. εσωτερικά εκτοπισμένων ανθρώπων παγκοσμίως, οι οποίοι δεν καλύπτονται από τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951. Αντιμετωπίζουν ωστόσο πολλά από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν και οι πρόσφυγες και έχουν ανάγκη από προστασία και βοήθεια.

Η μείωση των προσφύγων μπορεί να είναι πλασματική και να οφείλεται και σε άλλους παράγοντες. Μπορεί να οφείλεται στα τείχη που υψώνουν τα κράτη του λεγόμενου ανεπτυγμένου κόσμου για να ελέγξουν την παράνομη μετανάστευση. Τα Τείχη αυτά δεν στοχεύουν απαραίτητα στους πρόσφυγες, αλλά δεν τους διαφοροποιούν από άλλες κατηγορίες ανθρώπων που μετακινούνται. Χρειάζεται προσοχή. Εάν ένας πρόσφυγας αναγκαστεί να γυρίσει πίσω στη χώρα του, η ελευθερία του ή ακόμα και η ίδια η ζωή του μπορεί να κινδυνεύσουν.

Η μείωση μπορεί επίσης να οφείλεται στη δυσκολία πρόσβασης στη διαδικασία ασύλου, σε περιοριστικές νομοθεσίες, στη στενή ερμηνεία της Σύμβασης της Γενεύης που μπορεί να οδηγήσει σε ένα πολύ χαμηλό ποσοστό αναγνώρισης, όπως στην περίπτωση της χώρας μας που από 22.48% το 2001 έπεσε στο 1.07% το 2002 και

έκτοτε δεν ξεπέρασε το 1,9%συνολικά. Με αποτέλεσμα πολλοί πραγματικοί πρόσφυγες να μένουν χωρίς προστασία. Λόγω της γεωγραφικής της θέσης αλλά και της ιδιαιτερότητας των συνόρων της η Ελλάδα είναι εύλογο να ανησυχεί για την παράνομη μετανάστευση. Μετά το 2001 όμως η ΥΑ εξέφρασε σοβαρές ανησυχίες για το ότι η ανθρωπιά είχε σχεδόν χαθεί.

Ο ρόλος της ΥΑ, σε συνεργασία με τις αρχές και με ΜΚΟ όπως είναι το Ε.Σ.Π. είναι να βοηθήσει στη δημιουργία συνθηκών που θα επιτρέψουν τον εντοπισμό και την παροχή προστασίας στους ανθρώπους που την έχουν ανάγκη (πρόσφυγες, γυναίκες θύματα εμπορίας, ασυνόδευτα παιδιά). Οι άνθρωποι αυτοί θα πρέπει να έχουν πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου και σε μια δίκαιη, γρήγορη και αποτελεσματική εξέταση του αιτήματός τους. Τα μέτρα κατά της λαθρομετανάστευσης δεν θα πρέπει να διακυβεύουν τα δικαιώματα αυτά. Εξάλλου, το άσυλο αποτελεί υποχρέωση των χωρών.

Στο σημερινό κόσμο, ακόμα και στις πιο ανεπτυγμένες κοινωνίες, τα φαινόμενα μισαλλοδοξίας, ρατσισμού και ξενοφοβίας εντείνονται συνεχώς. Η ΥΑ θεωρεί καθήκον της να αντιδράσει, να πολεμήσει αυτή τη νοοτροπία και να αναδείξει την αλήθεια. Μια από τις δράσεις στην Ελλάδα αφορούν την ευαισθητοποίηση από πολύ τρυφερή ηλικία. Μαζί με το Ίδρυμα Μαραγκοπούλου, το Υπουργείο Παιδείας, το Ελληνικό Συμβούλιο και πολλούς άλλους φορείς διοργανώσαμε ένα πανελλήνιο μαθητικό διαγωνισμό με θεματολογία σχετική με τους πρόσφυγες. Με αυτό τον τρόπο προσπαθούμε να βάλουμε ένα μικρό λιθαράκι.»

Στη συνέχεια η κ. Κεχαγιόγλου αναφέρεται στην κατάσταση στο Ιράκ και στην ανθρωπιστική,τραγωδία που εξελίσσεται εκεί, την επέκταση της βίας, της ανασφάλειας και των σοβαρών παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με συνέπεια ένας στους οκτώ Ιρανούς να εγκαταλείπουν

τις εστίες τους είτε για το εσωτερικό της χώρας είτε για το εξωτερικό. Η ΥΑ αυξάνει κλιμακωτά τις δραστηριότητές της στο Ιράκ και τη γύρω περιοχή, και καλεί τις ανθρωπιστικές οργανώσεις, τις γειτονικές χώρες και τη διεθνή κοινότητα να συνεχίσουν να προσφέρουν καταφύγιο και να κάνουν περισσότερα ώστε να μοιραστεί η ευθύνη.

Τέλος η κ. Κεχαγιόγλου αναφέρεται στην 8<sup>η</sup> Μαρτίου, επέτειο αγώνων των γυναικών: «Σε όλο τον κόσμο γυναίκες και νεαρά κορίτσια πέφτουν θύματα βίας και διακρίσεων λόγω φύλου. Αυστηροί και μερικές φορές σκληροί κοινωνικοί κώδικες επικαλούμενοι την παράδοση και τη θρησκεία χρησιμοποιούνται ως δικαιολογία, προκειμένου να στερήσουν από τις γυναίκες τη δυνατότητα να απολαμβάνουν τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματά τους. Αυτό έχει οδηγήσει σε ανισότητες, σε μέτρα που ευνοούν τις διακρίσεις η ακόμη χειρότερα στη φυλάκιση, το βασανισμό ακόμη και το θάνατο πολλών γυναικών. Η βία κατά των γυναικών είναι κυρίαρχη στις περιοχές όπου υπάρχουν πόλεμοι και συγκρούσεις και όπου οι γυναίκες αποτελούν στόχο ανάμεσα στους πιο ευάλωτους. Η αποτελεσματική προστασία εξαρτάται και από τη δυνατότητα της κάθε γυναίκας να έχει πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου...»

Και η κ. Κεχαγιόγλου κατέληξε: «Οι ανάγκες των ξεριζωμένων στον κόσμο είναι μεγάλες και επείγουσες. Οι κυβερνήσεις των ανεπτυγμένων χωρών πρέπει να συνειδητοποιήσουν ότι μία δίκαιη, αποτελεσματική και ορθολογική πολιτική ασύλου είναι προς το συμφέρον τόσο της ασφάλειας των χωρών τους όσο και των προσφύγων. Για να γίνει αυτό απαιτούνται ηγέτες με όραμα και ισχυρό αίσθημα δικαιοσύνης, οι οποίοι θα κάνουν θαρραλέα βήματα και θα αφιερώσουν τους απαραίτητους πόρους ώστε να προσφέρουν στους πρόσφυγες που χτυπούν την πόρτα τους το επίπεδο προστασίας σύμφωνα με τις διεθνείς συμβάσεις και το σεβασμό των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

## Γιώργος Παπαδημητρίου

### Καθηγητής Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου

Θα μου επιτρέψετε να πω λίγα λόγια εμπνευσμένα από την αγάπη μου και την εκτίμηση που έχω στην κ. Μπρισίμη. Η Μπρισίμη είναι ο άνθρωπος των προσφύγων. Η προστασία, η συμπαράσταση και η αρωγή στα πολύπλοκα προβλήματα των προσφύγων, στην πιο χειμαζόμενη κατηγορία ανθρώπων της εποχής μας, προϋποθέτει τη συγκρότηση των βάθρων τα οποία είναι απαραίτητα για το σκοπό αυτό. Και τα βάθρα παραδοσιακά ήταν τρία, και επρόκειτο να γίνουν τέσσερα. Πρόκειται για την Πολιτεία, την Ύπατη Αρμοστεία και την κοινωμία των πολιτών, αυτά είναι τα τρία υπαρκτά βάθρα, αυτά γνώρισε η Χάρη. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έρχεται, δεν έχει συγκροτήσει ακόμη βάθρο αυτοτελές για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των προσφύγων. Άρα λοιπόν μιλούμε για ένα υπό διαμόρφωση βάθρο. Η κ. Μπρισίμη λοιπόν θα γίνει το υπόδειγμα του ανθρώπου που νοιάζεται, που αγωνίζεται, που προσφέρει τα πάντα για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των προσφύγων, γιατί διέτρεξε, γνώρισε σε βάθος και υπηρέτησε και στα τρία βάθρα στα οποία οργανώνεται η πολιτική και οι δράσεις που προσβλέπουν προς αυτό το σκοπό.

Ξεκίνησε σε πρώιμη ηλικία, από το πρώτο και σταθερό βάθρο της πολιτείας, ως υπάλληλος του τότε νομίζω

Υπουργείου Συντονισμού, και μεταπήδησε αμέσως μετά στο φυσικό χώρο της. Στην Ύπατη Αρμοστεία. Η πορεία της στα Ηνωμένα Έθνη είναι από κάθε άποψη πολύτιμη. Η Χάρη Μπρισίμη ανήκει σε μια ομάδα Ελλήνων στελεχών του Οργανισμού που πράγματι τίμησαν τη χώρα, προσέφεραν πολλά στην πρώιμη φάση και στην ώριμη φάση του Οργανισμού, και αφού διέγραψε τη θαυμάσια αυτή πορεία, και αναδείχθηκε σε Διευθύντρια της Ύπατης Αρμοστείας γύρισε στη φυσική κοιτίδα της. Το 1980, όταν γύρισε, οι πρόσφυγες ως πρόβλημα στην ελληνική κοινωνία δεν ήταν ουσιαστικές. Δεν υπήρχε σημαντική ροή, ή οι πρόσφυγες που έφταναν στη χώρα μας τη χρησιμοποιούσαν κυρίως ως μεταβατικό σταθμό μετάβασης σε άλλες οργανωμένες πολιτείες υποδοχής προσφύγων. Άρα λοιπόν τα σημερινά προβλήματα ήταν απολύτως άγνωστα στη δεκαετία του 80. Προς το τέλος της όμως άρχισε πράγματι να δημιουργείται ένα σημαντικό ρεύμα που με τη σειρά του δημιούργησε και ενέτεινε τα προβλήματα.

Η ΥΑ αντιλήφθηκε έγκαιρα ότι έπρεπε να προστρέξει στις τοπικές κοινωνίες και να αναζητήσει βοήθεια στην κοινωμία των πολιτών, προσβλέποντας στη δημιουργία ενός νέου βάθρου το οποίο θα ερχόταν να προστεθεί στα ήδη

υπάρχοντα. Το Σωματείο των Προσφύγων υπήρξε δημιουργία δική μας με ενθάρρυνση όμως της ΥΑ, διότι ακριβώς η προοπτική αυτή υπαγορεύονταν από μια αλλαγή πια στάσης της ΥΑ στις χώρες υποδοχής. Η Χάρης λοιπόν είναι ο άνθρωπος, όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και οικουμενικά, που είχε τη χαρά και την ευτυχία να υπηρετήσει τους πρόσφυγες από όλα τα μετερίζια. Από όλους τους χώρους που προορίζονται για τον ευγενή αυτόν και ανθρωπινό σκοπό. Κατέληξε εκεί όπου ξεκίνησε. Στην κοινότητα των πολιτών.

Αγαπητή μου Χάρης, διέτρεξες μια πορεία ζωής την οποία τίμησες, την οποία αγάπησες, και την οποία προ πάντων χάρηκες. Δεν υπάρχουν πολλοί άνθρωποι που γυρίζουν πίσω, αναρωτιούνται τι έκαναν στη ζωή τους και με ένα παιδαγωγικό τρόπο αποζητούν μια απάντηση ικανοποίησης ή δικαίωσης των κόπων και των προσπαθειών τους. Αυτή την έχεις έτσι κι' αλλιώς. Ανήκεις Χάρης μου στη μικρή εκείνη, στην ελάχιστη κατηγορία ανθρώπων που όχι μόνο αξιοποίησαν κατά τον καλύτερο τρόπο τη ζωή τους για τους συνανθρώπους τους αλλά την προσφορά σου τη χάρηκες ολόκαρδα. Τη βίωσες όπως ελάχιστοι. Γι' αυτό και νομίζω ότι ανήκεις στους λίγους ευτυχείς της ζωής αυτής.

Η κ. Μπρισιμίμη συγκεντρώνει και ένα άλλο γνώρισμα

μοναδικό. Θα λέγαμε είναι πολίτης του κόσμου αυτού. Η Χάρης είναι πολίτης της οικουμένης, Δεν ξέρω αν υπάρχει γη του πλανήτη μας που δεν γνώρισες. Που δεν προσπάθησες να βοηθήσεις ανθρώπους χειμαζόμενους και δοκιμαζόμενους. Τέλος, δεν γνωρίζω πολλούς ανθρώπους που σε όλη τους τη ζωή έδειξαν την αφοσίωση που έδειξες σε

αρχές και αξίες σταθερές. Αρχές και αξίες βαθύτατα ανθρώπινες, που αποτελούν πραγματι απαύγασμα της ωραιότερης πρόσληψης του ανθρώπινου πολιτισμού και τις οποίες υπηρετήσες με απαράμιλλη συνέπεια.

Αγαπητή μου Χάρης δεν ξέρω αν υπάρχει αρχή της ελληνικής πολιτείας που να μη δέχτηκε τα αιτήματά σου, τις παρακλήσεις σου, και δεν ξέρω αν θα έκανες κάποτε την

αποτίμηση αυτής της εναγώνιας, της άχαρης προσπάθειας ποια θα ήταν η συγκομιδή. Υποθέτω όχι ευχάριστη. Αλλά το παρήγορο είναι ότι γνώρισες ανθρώπους που σε τίμησαν, σε κατάλαβαν, σε αγάπησαν, και προ πάντων τους οποίους ενέπνευσες. Και πρέπει να πω ότι σε αυτούς έχω τη χαρά να ανήκω και εγώ. Νοιώθω Χάρη μου βαθιά φίλος σου και πρέπει να σου πω ότι νοιώθω χαρά που είχα το προνόμιο στη ζωή μου να σε γνωρίσω.»



Στο στρογγυλό τραπέζι για τις νέες προσεγγίσεις του προσφυγικού ζητήματος μετείχαν ο Γ. Καμίνης, Συνήγ. του Πολίτη, ο καθ. Γ. Παπαδημητρίου, η καθ. Ηρώ Νικολοπούλου-Στεφάνου και η Κ. Κεχαγιόγλου της Υπ. Αρμοστείας του ΟΗΕ για πρόσφυγες

## Γιώργος Καμίνης

### Συνήγορος του Πολίτη

Με μεγάλη ευχαρίστηση βρίσκομαι εδώ σήμερα, μολονότι την κ. Μπρισιμίμη προσωπικά σχεδόν δεν την γνωρίζω, έχουμε βρεθεί μόνο σε κάποιες δημόσιες εκδηλώσεις. Αλλά με ικανοποίηση αποδέχτηκα αυτή την πρόσκληση γιατί έχω γνωρίσει μια όψη της δουλειάς της. Αναφέρομαι κυρίως στη δουλειά που έχει κάνει στο Ε.Σ.Π.

Όταν ο Συνήγορος του Πολίτη άρχισε να λειτουργεί το 1998 και ανοίξαμε μια μέρα αυτά τα γραφεία και αρχίσαμε να δεχόμαστε τις υποθέσεις των πολιτών, και όχι μόνο των πολιτών, και των αλλοδαπών, μεταξύ των οποίων και των προσφύγων, ήταν πάρα πολύ πολύτιμο τότε για μας να βρεθούν κάποιοι άνθρωποι που να μπορέσουν να μας υποδείξουν κάποια πρώτα προβλήματα, γιατί ο Συνήγορος του Πολίτη δημιουργήθηκε στην ουσία εκ του μηδενός. Δεν προϋπήρχε κάτι το οποίο να διαδεχθεί. Η συμβολή λοιπόν και η βοήθεια που μας προσέφερε το Ε.Σ.Π. και έκτοτε μέχρι σήμερα, είναι ανεκτίμητη. Και θα ήθελα να ευχαριστήσω την κ. Μπρισιμίμη γιατί ξέρω πόσο πολύ έχει συμβάλει σ' αυτό.

Ζούμε σε μια κοινωνία η οποία νομίζω ότι με πολύ περίεργο τρόπο αντιμετωπίζει το θέμα των δικαιωμάτων. Όταν ερχόμαστε στα δικαιώματα τα οποία έχουν μια έντονη πολιτική υφή, πολιτικό χαρακτήρα, ήμαστε φοβερά διεκδικητικοί και δεν ανεχόμαστε μύγα στο σπαθί μας. Υπάρχουν όμως και άλλου είδους δικαιώματα, άλλες κατη-

γορίες δικαιωμάτων, για τα οποία η ελληνική κοινωνία δεν είναι καθόλου μα καθόλου ευαισθητοποιημένη. Αναφέρομαι κυρίως στα δικαιώματα αυτά της διαφορετικότητας. Αναφέρομαι ακόμα και στο δικαίωμα των ανθρώπων της τρίτης ηλικίας να τυγχάνουν ισότιμης μεταχείρισης και να μπορούν να βρουν δουλειά.

Ο Συνήγορος του Πολίτη από την πρώτη στιγμή άρχισε να δέχεται αναφορές, κυρίως μέσω του Ε.Σ.Π. Δυο είναι τα βασικά προβλήματα, τα οποία ακόμη δεν έχουν λυθεί. Το πρώτο είναι πώς θα εξασφαλιστεί η πρόσβαση αυτών των ανθρώπων στο να μπορέσουν πράγματι να καταθέσουν αίτημα ασύλου, και να ακουστεί το αίτημά τους από έμπειρους ανθρώπους προκειμένου να τους ξεχωρίσουν από τους παράνομους οικονομικούς μετανάστες. Εύλογα οι άνθρωποι προσπαθούν, προκειμένου να μην απελαθούν, να εξασφαλίσουν το status του πρόσφυγα ενώ δεν είναι πρόσφυγες. Ακόμη η Ελληνική Πολιτεία δεν έχει κατορθώσει να το λύσει αυτό. Νομοθετικά είμαστε αρκετά μπροστά, αλλά όπως συνήθως συμβαίνει στην Ελλάδα εκεί που υστερούμε είναι στην πράξη. Η Διοίκηση ακόμη καρκινοβατεί.

Έχουν γίνει τελευταία κάποιες πάρα πολύ σημαντικές προσπάθειες για την αναδιοργάνωση του Κέντρου Υποδοχής στην Πέτρου Ράλλη. Έχει γίνει πάρα πολύ

μεγάλη δουλειά, χρειάζεται όμως να γίνουν πραγματικές συνεντεύξεις στους πρόσφυγες, να ξεχωρίσουν αυτοί που είναι πραγματικοί πρόσφυγες από τους άλλους, και όχι να περιπέσουμε σε μια απλή τυπική διαδικασία, γιατί το γεγονός ότι σε αυτή τη χώρα έχουμε το χαμηλότερο ποσοστό αποδοχής προσφύγων σε όλη την Ευρώπη, ενώ είμαστε η πρώτη πύλη εισροής προσφύγων, νομίζω ότι λέει πολλά. Και εκεί έχει μια μεγάλη εμπειρία ο Συνήγορος του Πολίτη γιατί έχει όλα αυτά τα χρόνια οργώσει την Ελλάδα με κλιμάκια του Συνηγόρου επισκεπτόμενα καταυλισμούς φιλοξενίας.

Οι τοπικές κοινωνίες σε πάρα πολλές περιπτώσεις έχουν κάνει υπεράνθρωπες προσπάθειες. Έχουν κινητοποιηθεί οι ίδιοι οι άνθρωποι, πολύ συχνά. Μιλώ για τις караβιές των προσφύγων, των οικονομικών μεταναστών που πηγαίνουν εκεί. Παρ' όλα αυτά σε κάποιες περιπτώσεις οι συνθήκες φιλοξενίας είναι οικτρές. Αυτόν ο οποίος δεν είναι πρόσφυγας, ή αυτόν ο οποίος δεν είναι παράνομος οικονομικός μετανάστης, θα τον απελάσεις, θα φύγει. Όσο θα τον κρατήσεις όμως θα του εξασφαλίσεις ένα ανθρώπινο επίπεδο μεταχείρισης σεβόμενος την ανθρώπινη αξιοπρέπειά του. Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει συναντήσει το πρόβλημα ακόμη και των ανήλικων προσφύγων, των ασυνόδευτων, γιατί έρχονται πάρα πολλά μικρά παιδιά και ασυνόδευτα, και έχουμε πει ότι αυτά τα παιδιά, ακόμη και όταν διαπιστώνεται ότι δεν είναι πρόσφυγες, είναι παράνομοι οικονομικοί μετανάστες, δεν θα απελαύνονται. Απελαύνω σημαίνει πηγαίνω κάποιον και τον αφήνω στα

σύνορα και τον παρατάω. Θα επαναπατριζονται στις χώρες τους, θα έχουμε φροντίσει να έρθουμε σε επαφή με τις αντίστοιχες δομές που υπάρχουν στις χώρες αυτές ούτως ώστε αυτά τα παιδιά κάποιος να είναι εκεί να τα υποδεχθεί και να τα περιθάλψει.

Εντός των ημερών ο Συνήγορος του Πολίτη θα δώσει στη δημοσιότητα μια πολύ μεγάλη έκθεση που έχει να κάνει για το θέμα του ασύλου. Εκεί συνοψίζει πια την εμπειρία του από εκατοντάδες υποθέσεις. Το δεύτερο είναι ότι αρχίσαμε μια προσπάθεια και τα πρώτα αποτελέσματα είναι ευοίωνα, να δικτυωθούμε με τις διάφορες μη κυβερνητικές οργανώσεις που υπάρχουν στην Ελλάδα ειδικά για τα θέματα ασύλου. Βγάλαμε μια δημόσια πρόσκληση, τη δημοσιεύσαμε στις εφημερίδες, και αρχίσαμε να κάνουμε μια πρώτη κατά κάποιον τρόπο πιστοποίηση αυτών των οργανώσεων ούτως ώστε να είμαστε σε άμεση επαφή μαζί τους, να μπορέσουμε να βοηθήσουμε και τους ανθρώπους οι οποίοι πράγματι το έχουν ανάγκη, πράγματι δικαιούνται να πάρουν άσυλο, γιατί είναι δικαίωμα το άσυλο, εφ' όσον πληρούνται οι προϋποθέσεις, αλλά να βοηθήσουμε και την πολιτεία να κάνει σωστά τη δουλειά της και να εκπληρωθεί στο ακέραιο τις διεθνείς δεσμεύσεις που έχει αναλάβει.

Τελειώνω με το εξής. Τα Συντάγματα της Επαναστάσεως, τουλάχιστον το πρώτο, είχε μια ρητή διάταξη που έλεγε ότι οποιοσδήποτε πατάει το ελληνικό έδαφος και είναι δούλος ή δουλοπάροικος καθίσταται αυτομάτως ελεύθερος. Και τότε στις περισσότερες χώρες του κόσμου υπήρχε το καθεστώς της δουλείας και δουλοπαροικίας.

## Ηρώ Νικολακοπούλου-Στεφάνου

### Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου, Πρόεδρος Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες

#### Η Ευρωπαϊκή διάσταση

Παρόλο που και κατά τη διάρκεια του 2006 εξακολούθησε να μειώνεται ο αριθμός των αιτούντων άσυλο στα ευρωπαϊκά κράτη μέλη, το προσφυγικό ζήτημα παρέμεινε ψηλά στην ατζέντα των συζητήσεων, σε διεθνές, επίπεδο, σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και σε εθνικό επίπεδο. Η δυναμική των συζητήσεων και των δράσεων δημόσιας πολιτικής περιεστράφη σε τρεις τομείς, ως εξής:

#### A. Εφαρμογή ευρωπαϊκού θεσμικού πλαισίου

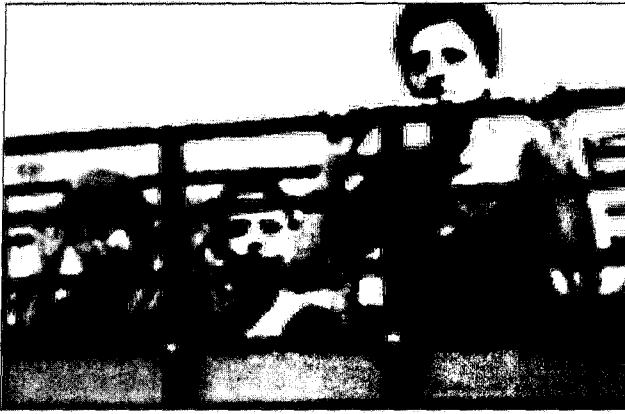
Η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη, σε συνεργασία και με εξειδικευμένες ΜΚΟ, προσπάθησαν και κατά το 2006 για την έγκαιρη ενσωμάτωση στις εθνικές νομοθεσίες των βασικών ευρωπαϊκών οδηγιών, ιδίως αυτών των ετών 2003, 2004 και 2005, και για τη βελτίωση της εφαρμογής του ήδη υπάρχοντος διεθνούς και ευρωπαϊκού θεσμικού πλαισίου. Παράλληλα έγιναν προσπάθειες βελτίωσης της εφαρμογής και του Κανονισμού του Δουβλίνου II. Το νομοθετικό έργο της ΕΕ στα θέματα του ασύλου την πενταετία 2000-2005 υπήρξε εντυπωσιακό και οδήγησε στην αρχή της κοινοτικοποίησης της πολιτικής ασύλου. Πάντως πρέπει να σημειωθεί ότι τα επίπεδα προστασίας των αιτούντων άσυλο και προσφύγων στα 25 κράτη μέλη είναι ακόμα διαφορετικά.

Οι δυνατότητες ουσιαστικής προστασίας και συνδρομής των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων σε μια χώρα αποτελεί συνάρτηση τόσο του μεγέθους του γηγενούς πληθυσμού της (και του βιοτικού του επιπέδου) όσο και

του μεγέθους των παράλληλων μεταναστευτικών ροών προς τη χώρα υποδοχής. Π.χ. η Ελλάδα, με πληθυσμό μόλις 10 εκατ. Ελλήνων, έχει ήδη υποδεχθεί και ενσωματώσει περίπου 1 εκατ. μετανάστες, ενώ καλείται από τις διεθνείς υποχρεώσεις της να συνδράμει, παρέχοντας τουλάχιστον τις ελάχιστες προδιαγραφές νομικής και κοινωνικής προστασίας που προβλέπει η διεθνής και η ευρωπαϊκή νομοθεσία, σε περίπου 6.000 πρόσφυγες που ζουν πλέον μόνιμα και νόμιμα στη χώρα μας και περίπου 50.000 αιτούντες άσυλο ετησίως, πολλές γυναίκες και παιδιά. Η Ελλάδα αποτελεί κύρια χώρα εισόδου της ΕΕ τόσο μεταναστών όσο και αιτούντων άσυλο και ασκούνται ιδιαίτερες πιέσεις στις δημόσιες υπηρεσίες που οφείλουν να εντοπίσουν και να προστατέψουν τα άτομα που χρήζουν διεθνούς προστασίας.

#### B. Προς ένα Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου

Βασικός φιλόδοξος στόχος του Προγράμματος της Χάγης είναι η δημιουργία έως το 2010 ενός Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου, μέσω της καθιέρωσης μιας αποτελεσματικής εναρμονισμένης διαδικασίας, σύμφωνα με τις αξίες και την ανθρωπιστική παράδοση της ΕΕ. Το πρόγραμμα της Χάγης περιλαμβάνει αρχικά μια αξιολόγηση της κατάστασης στην ΕΕ μέχρι το 2007 και την καθιέρωση μιας κοινής διαδικασίας χορήγησης ασύλου μέχρι το 2010, μέσω της διοικητικής συνεργασίας μεταξύ των εθνικών δημοσίων αρχών και την από κοινού διεκπεραίωση των αιτήσεων ασύλου. Απώτερος στόχος είναι η δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Γραφείου Παροχής



Στήριξης (Agency) για την επαρκή εφαρμογή του θεσμικού πλαισίου στον τομέα του ασύλου, αλλά και ιδίως στην εξασφάλιση ότι παρέχονται οι ίδιες διαδικαστικές εγγυήσεις. Ζητούμενο παραμένει η ενίσχυση της πρακτικής συνεργασίας των κρατών μελών και στο επίπεδο της εφαρμογής της υλοποίησης της κοινοτικής πολιτικής ασύλου μέσω της δημιουργίας δικτύων και εταιρικών σχέσεων αλλά και της ανταλλαγής καλών πρακτικών, αξιόπιστων πληροφοριών κλπ.

#### **Γ. Διαχείριση των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ**

Το ζήτημα που έχει προκύψει και έχει ενταθεί το τελευταίο διάστημα σχετίζεται με τους υπηκόους τρίτων χωρών οι οποίοι αφικνούνται παράνομα στα κράτη μέλη, όπως π.χ. στη χώρα μας, μέσω θάλασσας, γης ή αέρα, και περνούν στα σύνορά μας που αποτελούν και ευρωπαϊκά σύνορα. Στα άτομα αυτά πρέπει αφενός να εξασφαλίζεται η ασφαλής άφιξή τους στην ελληνική/ευρωπαϊκή επικράτεια (χωρίς να υπάρχει κίνδυνος για τη ζωή τους) και αφετέρου η παροχή κατάλληλης και επαρκούς προστασίας και πρόσβασης στη διαδικασία του ασύλου, σε όσους δικαιούνται διεθνούς προστασίας. Η διαχείριση μεικτών μεταναστευτικών ροών στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ (μεταναστών και αιτούντων άσυλο – Migration and Asylum Nexus) έχει επιβαρύνει τις αρμόδιες δημόσιες αρχές ορισμένων κρατών μελών όπως η Ελλάδα, η Ισπανία, η Μάλτα, η Γαλλία, η Ιταλία, και αποτελεί πλέον επιτακτική ανάγκη η ενίσχυση των υπηρεσιών αυτών ώστε να είναι βέβαιη η εξασφάλιση της προστασίας του δικαιώματος στο άσυλο σε όσους νομίμως το δικαιούνται. Έτσι, αποτελεί προτεραιότητα πλέον της ΕΕ η ανάγκη επιμερισμού των βαρών (burden sharing) και της ενίσχυσης του συντονισμού και της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών μέσω ενός νέου ευρωπαϊκού οργανισμού, του FRONTEX, που ιδρύθηκε τον Μάιο του 2005, στον οποίο συμμετέχει και η Ελλάδα. Η διαχείριση των εξωτερικών συνόρων αποτελεί τη μία πλευρά του ζητήματος καθώς βασική πλευρά αποτελεί η πάταξη του φαινομένου της λαθρομετανάστευσης μέσω πολιτικών καταπολέμησης της φτώχειας και υλοποίησης αναπτυξιακών προγραμμάτων στις χώρες καταγωγής και διέλευσης μεταναστών και αιτούντων άσυλο (Migration and Development). Έτσι, για την περίοδο 2007-2013 προβλέπεται η αναδιάρθρωση των χρηματοδοτικών μέσων για τα πεδία του ασύλου και της μετανάστευσης μέσω ενός πλαισίου «Αλληλεγγύης και διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών» που θα καλύπτει 4 ειδικά κοινοτικά ταμεία:

- Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσφύγων 2008-2013
- Ευρωπαϊκό Ταμείο Εξωτερικών Συνόρων 2007-2013

- Ευρωπαϊκό Ταμείο Ένταξης των Υπηκόων Τρίτων Χωρών 2007-2013

- Ευρωπαϊκό Ταμείο Επιστρο-φών 2008-2013

Το Πρόγραμμα της Χάγης εκτός από το βασικό στόχο της εγκαθίδρυσης ενός Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου έως το 2010, έθεσε ως παράλληλους στόχους και:

- την καταστολή όλων των μορφών της παράνομης μετανάστευσης σε διαφορετικούς τομείς πολιτικής, όπως η ασφάλεια των συνόρων, η παράνομη εργασία, η παράνομη εμπορία και εκμετάλλευση ανθρώπων (trafficking).
- την πολιτική των επιστροφών στις χώρες καταγωγής, καθώς και
- την συνεργασία με τις τρίτες χώρες καταγωγής όπως και με τις χώρες διέλευσης μεταναστών και αιτούντων άσυλο.

Η πολιτική επιστροφών στις χώρες καταγωγής παραμένει η κορυφαία επιλογή της ΕΕ ως προς την κοινή πλέον ευρωπαϊκή πολιτική ασύλου και μετανάστευσης υπό την προϋπόθεση του απόλυτου σεβασμού των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ασφάλειας των παράνομων υπηκόων τρίτων χωρών. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να χαιρετίσουμε και την ίδρυση από 1 Μαρτίου 2007 στη Βιέννη του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (EU Fundamental Rights Agency \_ FRA) που αντικατέστησε το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο για το Ρατσισμό και την Ξενοφοβία.

#### **Επίλογος**

Οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων συμφώνησαν στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών το 2004 ότι επιθυμούν ένα κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου, που θα συμφωνεί με τη Σύμβαση της Γενεύης του 1961. Όμως πολλές φορές υπερισχύουν πολιτικές σκοπιμότητες και ευαισθησίες όταν πρόκειται για την υλοποίηση αποφάσεων που αφορούν εθνικότητες, σύνορα και απονομή ασύλου. Στόχος της ΕΕ είναι η αξιόπιστη εφαρμογή των αρχών του κράτους δικαίου στο πεδίο του ασύλου.

Στην Ελλάδα το 1989 η Χάρη Μπρισίμη μαζί με άλλους ίδρυσαν το ΑΣΠ, που υπηρέτησε με αγάπη, σεβασμό και αξιοπιστία τους αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες που ζουν στη χώρα μας και συνεργάστηκε αρμονικά για το σκοπό αυτό με τις αρμόδιες δημόσιες αρχές και τα διεθνή και ευρωπαϊκά όργανα.



## Αλίκη Γιωτοπούλου- Μαραγκοπούλου

Κλείνοντας τη συζήτηση, η κ. Μαραγκοπούλου πήρε το λόγο για να κάνει ορισμένες σημαντικές παρατηρήσεις.

«Ακούσαμε με μεγάλο ενδιαφέρον τα όσα διαφωτιστικά ελέχθησαν εδώ από αρμόδια πρόσωπα για το θέμα των προσφύγων. Ευχαριστώ πολύ όλους τους ομιλητές για την τιμή που μας έκαναν.

Έχω να κάνω μερικές παρατηρήσεις. Το θέμα των προσφύγων είναι πάρα πολύ σοβαρό. Δεν είναι ακριβείς οι αριθμοί που λέγονται. Δεν είναι αληθές ότι ελαττώθηκε ο αριθμός των προσφύγων. Η περίπτωση των προσφύγων είναι μία κλασική περίπτωση της ρήσης του Vilfredo Pareto, του μεγάλου κοινωνιολόγου. Υπάρχουν τριών βαθμίδων ψευδής. Το απλό, το κακόηθες, και η στατιστική. Οι αριθμοί των προσφύγων που δίδονται από τις διεθνείς οργανώσεις ως συνολικοί αριθμοί προσφύγων και εμφανίζεται ότι ελαττώθηκαν είναι το άθροισμα των αναγνωρισμένων προσφύγων σε κάθε χώρα. Αλλά σε όλες τις χώρες τα τελευταία χρόνια γίνεται προσπάθεια να εμφανίζονται λιγότεροι οι πρόσφυγες και να γίνονται δεκτές πολύ λιγότερες αιτήσεις από ότι γινότανε άλλοτε. Αυτή είναι η αλήθεια. Επομένως και ο συνολικός αριθμός που βγαίνει από τα επίσημα στοιχεία δεν είναι ακριβής. Βέβαια οι μεγάλες διεθνείς οργανώσεις, και αυτή των προσφύγων, του Υπάτου Αρμοστή για τους Πρόσφυγες, για να δώσει κάποιο αριθμό πρέπει κάπου να στηρίζεται. Δεν έχει και άλλα στοιχεία να στηριχθεί πλην του αθροίσματος των επίσημα αναγνωρισμένων προσφύγων στις διάφορες χώρες. Για τους μετακινούμενους υπάρχουν στοιχεία ακριβέστερα. Γιατί και η Υπάτη Αρμοστεία δίνει άσυλο και προστατεύει εκείνους που έχουν αναγνωριστεί πρόσφυγες. Άμα δεν έχουν αναγνωριστεί πρόσφυγες ούτε βοήθεια μπορεί να προσφέρει ούτε προστασία, δεν ξέρει αν είναι άλλοι, δεν γνωρίζει ότι είναι άλλοι.

Επίσης ήθελα κάτι να επισημάνω. Με την κ. Καίτη Κεχαγιόγλου το Ίδρυμα Μαραγκοπούλου συνεργάζεται πολλά χρόνια για θέματα προσφύγων, προ παντός για να διαδώσουμε στη νεολαία της χώρας μας ένα πνεύμα φιλικό για τους πρόσφυγες, εξ ου και είχαμε ξεκινήσει μαζί αυτό τον ετήσιο διαγωνισμό έκθεσης ιδεών παιδιών από όλα τα σχολεία της Ελλάδος, για να εκθέσουν τα παιδιά με τον τρόπο τους τα προσφυγικά προβλήματα, όπως τα αισθάνονται ως παιδιά. Και αυτός ο διαγωνισμός έχει πάρα πολύ επιτύχει, έχει αυξηθεί πάρα πολύ ο αριθμός των σχολείων που μετέχουν. Και δεν είναι μόνο έκθεση ιδεών αλλά και ζωγραφική και κάθε τρόπος έκφρασης του πως αντιμετωπίζει το παιδί το προσφυγικό πρόβλημα και τον συνάνθρωπό του που είναι πρόσφυγας.

Λέω λοιπόν ότι ορθώς είπε η κ. Κεχαγιόγλου ότι η τρομοκρατία αύξησε τον αριθμό των προσφύγων. Εγώ προσθέτω, η αντιτρομοκρατία τον αύξησε περισσότερο με τον τρόπο που διεξάγεται. Διότι η αντιτρομοκρατία αντί να εφαρμόσει μέτρα τα οποία να στηρίζονται κυρίως στην έρευνα των αιτίων της τρομοκρατίας τα οποία να καταπολεμήσει, (σε όλα τα κοινωνικά φαινόμενα αν πολεμάς μόνο τα αποτελέσματα και όχι τα αίτια, δεν πρόκειται να έχεις αποτέλεσμα), κατέληξε, σε δήθεν καταπολέμηση της τρομοκρατίας με τη νέα τρομοκρατία των πολέμων, των δήθεν προληπτικών. Και ασφαλώς είμαι κατά της τρομοκρατίας και των τρομοκρατικών μέσων, από την αρχή εκφραστήκαμε εναντίον, και το Ίδρυμα Μαραγκοπούλου και η Εθνική Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου της οποία είχα την

τιμή μέχρι προ ολίγου καιρού να προεδρεύω. Όμως όλοι οι γνωρίζοντες τα πράγματα επισημάναμε, και η Εθνική Επιτροπή λίγες μέρες και μόνο μετά το φοβερό γεγονός της 11<sup>ης</sup> Σεπτεμβρίου του 2001, ότι δεν πρέπει να διολισθήσουμε σε πολέμους διότι αυτοί είναι πιο καταστρεπτικοί και από τα τρομοκρατικά πλήγματα. Το τρομοκρατικό πλήγμα καταστρέφει ένα σημείο μιας χώρας, ορισμένα κτίρια, σκοτώνει ανθρώπους, καταστρέφει περιουσίες. Αλλά ο πόλεμος καταστρέφει ολόκληρες χώρες, αμάχους, ανθρώπους που δεν φτάνει σε τίποτα. Καταστρέφεται ολόκληρη η υποδομή η πολιτιστική, σκοτώνονται αθρόως από όλες τις πλευρές. Και καταστήσαμε, όπως το προβλέψαμε, οι νικητές να είναι οι πρώτοι ηττημένοι σ' αυτού του είδους την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας. Αλίμονο αν συνεχιστεί αυτή η μέθοδος των πολέμων με την πρόφαση της πρόληψης της τρομοκρατίας. Ποιες άλλες καταστροφές περιμένουν τον κόσμο, τι συρροή προσφύγων, τι αριθμός αφάνταστος προσώπων οι οποίοι είναι displaced, είναι δηλαδή και αυτοί πρόσφυγες αλλά στην ίδια τους τη χώρα. Η συμφορά που πέφτει και ο εμφύλιος πόλεμος που πάντοτε επακολουθεί σε αυτές τις περιπτώσεις, και στο Αφγανιστάν και στο Ιράκ και αλλού, είναι πράγμα το οποίο δεν φέρνει τέλος στην τρομοκρατία, τη φουντώνει την τρομοκρατία, και καταστρέφει και τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Οι εμπειρογνώμονες του ΟΗΕ το Δεκέμβριο του 2001, αρκετούς μήνες μετά από μας, 17 ανεξάρτητοι experts, εσήμαναν τον κώδωνα του κινδύνου για το τι θα επακολουθήσει αν υιοθετήσουμε τέτοιες μεθόδους αντιτρομοκρατίας. Και τώρα ο κόσμος τελεί υπό διπλή τρομοκρατία, την τρομοκρατία των λεγομένων και πράγματι υπαρκτών τρομοκρατών και την τρομοκρατία των δήθεν αντιτρομοκρατών, (νάνα καλά τα πετρέλαια δηλαδή για τα οποία γίνονται όλοι οι πόλεμοι), λέω των αντιτρομοκρατών οι οποίοι και αυτοί δημιουργούν συμφορές στον κόσμο. Αυτό όφειλα να το επισημάνω ως Ίδρυμα για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.

Και θα επισημάνω ακόμη κάτι. Δεν δώσαμε όση προσοχή πρέπει στα θέματα της ανισότητας των φύλων εδώ, παρ' όλο που όργανό της είναι ο Σύνδεσμος για τα Δικαιώματα της Γυναίκας. Είμαι από κείνους που θεωρούμε ότι το προσφυγικό πρόβλημα είναι επιβεβλημένο να το αντιμετωπίσουμε ουσιαστικά. Διότι είναι φοβερό. Αλλά δεν αντιμετωπίζουμε όσο πρέπει σοβαρά το πρόβλημα της ανισότητας των φύλων. Μπορεί σε μερικές χώρες να λύθηκε κατά το μάλλον και ήττον με πολλά κατάλοιπα ακόμη. Όμως υπάρχουν πολλές χώρες στον κόσμο που οι γυναίκες είναι δυστυχέστατα όντα. Και ο ΟΗΕ τελευταία το επεσήμανε, εγώ το λέω από πολύ καιρό, οι δύο μεγάλες κατακτήσεις του περασμένου αιώνα, κατακτήσεις στις οποίες πρωτοστάτησε τότε ο ΟΗΕ, η μία είναι ότι αναγνωρίστηκε, αναγνωρίστηκε, όχι εφαρμόστηκε, η ισότητα των δύο φύλων σε όλους τους τομείς και βεβαίως είχε και συνέπειες στην πράξη. Όχι πλήρεις, αλλά είχε. Και η άλλη είναι ότι αναγνωρίστηκε το τέλος της αποικιοκρατίας. Πολλά εκατομμύρια ανθρώπων κρατών των αποικιών, μετά από αυτές τις αλλαγές που ήρθαν μετά το δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και πρωτοστάτησε ο ΟΗΕ, δεν λέω πως έγιναν ευτυχισμένοι, αλλά όλα αυτά τα δισεκατομμύρια ανθρώπων έγιναν λιγότερο δυστυχής από ότι ήτανε πριν. Στο χέρι μας είναι η δυστυχία που απέμεινε να καταργηθεί και αυτή.

**Επιμέλεια: Λιλή Κουράκου**